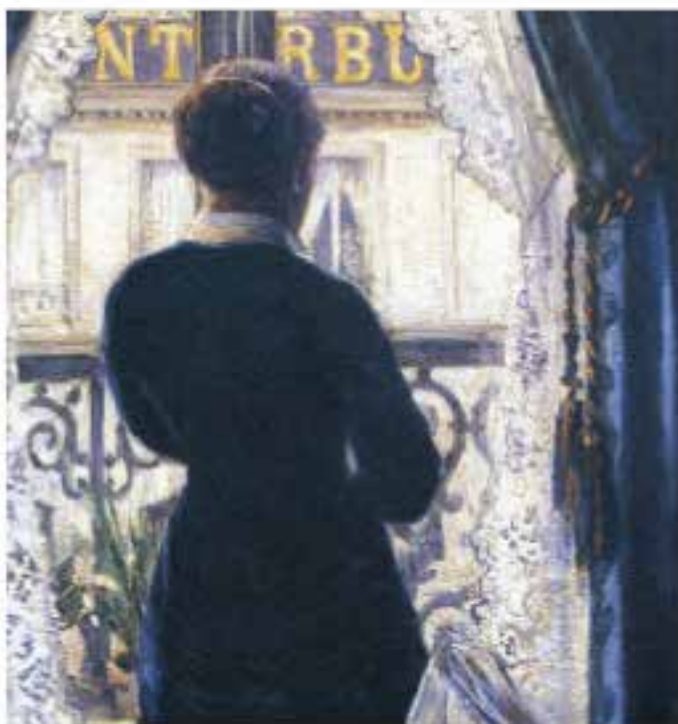

HENRY JAMES

WASHINGTON MEYDANI

Çeviri: FATİH ÖZGÜVEN

HENRY JAMES
WASHINGTON
MEYDANI

Can Klasik

Washington Square, Henry James
İngilizce aslından çeviren: Fatih Özgüven
Washington Square

© 2005, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2005

4. basım: Aralık 2022, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Editör: Seçkin Selvi

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Matsis Matbaa Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tevfikbey Mahallesi Dr. Ali Demir Caddesi No: 51 Giriş Depo Bölümü
Küçükçekmece-İstanbul
Sertifika No: 40421

ISBN 978-975-07-4325-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

HENRY JAMES
WASHINGTON
MEYDANI

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Fatih Özgüven

HENRY JAMES, 1843'te New York'ta doğdu. ABD'li düşünür Henry James'in oğlu, pragmatizmin öncülerinden William James'in kardeşiydi. Aile dostları arasında Thoreau, Emerson, Hawthorne gibi düşünür ve yazarların bulunduğu bir ortamda yetişti. 25 yaşına geldiğinde ABD'nin en yetenekli öykü yazarlarından biri sayılıyordu. Paris'te yaşadığı yıllarda Turgenyev, Flaubert, Zola, Maupassant'la tanıştı. İngiltere'de Victoria döneminin seçkinleri arasına katıldı; Tennyson, Gladstone, Browning gibi dönemin ünlü adlarıyla yakınlık kurdu. *Amerikalı, Daisy Miller, Avrupalılar, Washington Meydanı, Yürek Burgusu, Bir Hanımın Portresi, Bostonlular, Büyükelçiler* gibi yapıtlarında, masum, demokratik ve bereketli Amerika'yı, daha eski ve aristokrat Avrupa kültürünün dünyevi bilgeliği ve çürümüşlüğüyle karşı karşıya getirdi. İçsel yaşamı yansımasıyla, XX. yüzyılda gelişen "bilinç akışı" tekniğinin öncülerinden oldu. 1916'da Londra'da öldü.

FATİH ÖZGÜVEN, 1957'de İstanbul'da doğdu. Avusturya Lisesi ve İÜ Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde okudu. Halen İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi Sinema ve TV Bölümü'nde ders veriyor. Borges, Nabokov, Kundera, Henry James, Karen Blixen, Thomas Mann, Thomas Bernhard, Auster, Flannery O'Connor, Virginia Woolf gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı. Halen İletişim Yayınları'nın Vladimir Nabokov dizisinin editörü.

I

İçinde bulunduğumuz yüzyılın ilk yarısının bir bölümünde, özellikle de ikinci çeyreğinde New York kentinde, Amerika Birleşik Devletleri'nde tıp mesleğinin seçkin üyelerine her zaman tanınan olağanüstü ilgiden payını alan bir hekim ortaya çıktı ve çalışmaya başladı. Bu meslek Amerika'da hep onurla anılmış ve "serbest" nitelemesine her yerde olduğundan daha büyük ölçüde sahip çıkmıştır. Toplumda rol oynamak için hayatınızı kazanmanız ya da kazanırmış gibi görünmeniz gereken bir ülkede, iyileştirme sanatının belli başlı iki saygınlık kaynağını oldukça başarıyla bağdaştırdığı görülmüştür. Bu sanat hem Birleşik Devletler'de büyük bir önem taşıyan pratik etkinlikler alanına girer hem de ilmin ışığıyla aydınlanmıştır, bilgiye duyulan sevginin çoğunlukla boş zaman ve fırsatla atbaşı gitmediği bir toplumda değeri her zaman bilinmeyen bir erdem.

Bilgisiyle becerisi arasında çok sağlam bir denge tutturmuş olması Doktor Sloper'in ününün nedenlerinden biriydi; "akademik" diye niteleyebileceğiniz bir doktordu ama gene de hastalıklara önerdiği çarelerde hiçbir belirsizlik yoktu – size her zaman bir ilaç almanızı söylerdi. Son derece kılı kırk yardığı duygusunu verse de insanı rahatsız edecek kadar kuramsal değildi; üstelik bazen

hastanın işine yarayabilecek olandan daha ayrıntılı açıklamalar da yapsa, hiçbir zaman (insanın kulağına çalınan kimi pratisyen hekimler gibi) sadece açıklamalarla yetinecek kadar aşırılığa kaçmaz, ayrılırken daima zar zor okunan bir reçete bırakırdı. Arkalarında hiçbir açıklama yapmadan reçete bırakan bazı doktorlar da vardı; doğrusunu isterseniz en bayağı doktor türü olan bu doktorlardan da değildi o. Akıllı bir adamdan söz ettiğim görülecektir; Doktor Sloper'ın yörede ün sahibi olmasının gerçek nedeni de buydu.

İlgi alanımıza girmeye başladığı yıllarda elli yaşında ve ününün doruğundaydı. Çok nüktedandı ve New York'un en seçkin çevrelerinde dünya işlerinden haberi bir adam olarak tanınırdı ki, gerçekten de bu işlerden yeterince haberi olduğu söylenebilirdi. Olası yanlış anlamaları göz önünde tutarak, şarlatanlıkla hiçbir biçimde ilgisi olmadığını da hemen ekleyelim. Son derece dürüst bir adamdı – belki de her zaman eksiksiz bir örneğini sergilemek fırsatını bulamayacak kadar dürüst... Etkinliklerini aralarında sürdürdüğü ve ülkedeki “en parlak” doktora sahip olmakla övünmekten çok hoşlanan çevrenin büyük iyi niyeti bir yana, çoğunluğun onu yükümlü kıldığı yetenekleri, ününü günbegün haklı çıkarıyordu. Bir gözlemci, hatta bir filozoftu ve parlak zekâlı olmak onun için öylesine doğal ve (çoğunluğun dediği gibi) zahmet gerektirmeyen bir şeydi ki hiçbir zaman gösterişe kalkışmıyor, elden düşme ünlerin küçük numaralarıyla böbürlenmelere başvurmuyordu. Talihin ona yardımcı olduğunu ve zenginliğe giden yolda çok yumuşak adımlarla ilerlediğini de söylemek gerekir. Yirmi yedi yaşında aşk evliliği yaparak çok hoş bir kızla, ona güzelliğinin yanı sıra sağlam bir drahome da getiren New Yorklu Miss Catherine Harrington'la evlenmişti. Mrs. Sloper, iyi huylu, zarif, yetenekleri gelişmiş ve şıktı; 1820'lerde Battery

çevresinde kümelenip Körfez'e bakarak en yukarı sınırları çizgisi Canal Sokağı'ndaki çayırılık alanlara gelip dayanan, küçük fakat umut veren başkentin en güzel kızlarından biriydi. Austin Sloper daha yirmi yedi yaşındayken bile, yüksek sosyetenin genç kadınlarından biri, Manhattan Adası'nın en güzel gözlerine ve on bin dolarlık gelire sahip olan bir kız tarafından, bir düzine istekli arasından seçilmenin kuraldışılığını oldukça azaltacak kadar seçkinleşmişti. O gözler ve yanı sıra gelen bazı şeyler hem sadık hem de çok mutlu bir koca olan genç hekime beş yıl kadar eksiksiz bir mutluluk kaynağı olmuştu.

Zengin bir kadınla evlenmiş olması kendisi için çizdiği yolda herhangi bir değişiklik yapmadı ve mesleğini, sanki babasının ölümünde erkek ve kız kardeşleri ile paylaştığı mirasın kendine düşen payından başka bir gelir kaynağı yokmuşçasına, aynı kararlılıkla sürdürdü. Bu kararlılık öncelikle zengin olmak konusunda değildi. Daha çok, bir şey öğrenmek ve yararlı işler yapmak – kendisine çizdiği program kabaca buydu ve onun gözünde karısının gelir sahibi olması rastlantısı bunun geçerliliğini hiçbir şekilde değiştirmiyordu. Yaptığı işten ve yeterince bilincinde olduğu bir beceriyi kullanmaktan hoşnuttu ve hekimlikten başka hiçbir şey yapamayacağı o kadar kesin bir gerçektir ki hekimliği, üstelik de en iyi koşullarda sürdürdü. Tabii evinde bulunduğu huzur onu birçok angaryadan kurtardığı gibi, karısının “en seçkin kişilerle” olan yakınlığı da, hastalık belirtileri ayaktakımından daha ilginç olmamakla birlikte, en azından kendilerinde daha sıkça baş gösteren hastaların akın akın ona gelmesine yol açtı. Deneyim istiyordu ve yirmi yıl boyunca bol deneyimi oldu. Şunu da eklemek gerekir: Kendi içsel değeri ne olursa olsun deneyim ona kimi zaman hiç de hoşnutsuzlukla karşılanamayacak biçimlerde geldi. İlk çocuğu, olağanüstü umutlar vaat eden küçük bir oğlan, kendini kolay

iyimserliğe kaptırmayan hekimin kesin tahminine uygun olarak, annesinin sevecenliğiyle babasının ilminin onu kurtarmak için bulduğu her çareye rağmen, üç yaşında öldü. İki yıl sonra Mrs. Sloper ikinci bir çocuk doğurdu – zavallı çocuğu hekimin gözünde, gıpta edilesi bir erkek olarak yetiştirmeyi kurduğu ve hâlâ yasını tuttuğu ilk çocuğunun yerini tutmakta yetersiz kılan cinsiyette bir bebek. Küçük kız bir hayal kırıklığı oldu; ama iş bu kadarla da kalmadı. Onun doğumundan bir hafta sonra, yaygın deyimini kullanmak gerekirse, “sağlığı iyiye giden” genç anne korkutucu belirtiler göstermeye başladı, aradan bir hafta geçmeden Austin Sloper dul kalmış bulunuyordu.

İnsanları yaşatmakla geçinen bir adam olarak kendi ailesinde başarısızlığa uğradığı kesindi; üç yıl içerisinde karısını ve küçük oğlunu kaybeden parlak bir hekim ya becerisinin ya da meslek sevgisinin bundan zarar görmesine katlanmalıydı belki de. Oysa dostumuz eleştirilerden uzak kaldı; daha doğrusu en yetkin ve hayranlık verici olan kendi eleştirilerinin dışındaki bütün eleştirilerden kurtuldu. Ömrünün sonuna kadar bu son kertede kendine özel eleştirinin ağırlığı altında yaşadı ve tanıdığı en büyük gücün, karısının ölümünü izleyen gece kendisine layık gördüğü bu cezanın izlerini her zaman taşıdı. Önceden de belirttiğim gibi kendisini el üstünde tutan dünya onunla alay edemeyecek kadar acıyordu ona; bahtsızlığı onu daha da ilginç kılmış, hatta daha gözde olmasına yol açmıştı. Hekim ailelerinin bile hastalıkların en sinsilerinden yakalarını kurtaramayacakları ve aslı istenirse Doktor Sloper’ın sözünü ettiğim iki hastasından başkalarını da kaybettiği söylenmişti ki bunlar saygıyla anılması gereken örneklerdi. Küçük kızını ona kalmıştı; istediği çocuk olmasa da onu elinden geldiğince iyi yetiştirmeye karar verdi. Elinde hiç harcanmamış bir otorite birikimi vardı, küçük çocuk hayatının ilk yıllarında bun-

dan bol bol yararlandı. Doğal olarak kendisine zavallı annesinin adı verilmişti ve daha minicik bir bebekken bile Doktor onu Catherine'den başka bir adla çağırmadı. Gürbüz, sağlıklı bir çocuk olarak büyüdü ve babası ona baktığında kendi kendine sık sık onu şu haliyle hiç değilse kaybetmekten korkmayacağını düşünür oldu. "Şu haliyle," diyorum, çünkü gerçeği söylemek gerekirse... ama yok, işin gerçeği, bunu anlatmayı daha sonraya bırakacağım.

II

Çocuk on yaşlarına geldiğinde Doktor, kız kardeşi Mrs. Penniman'ı gelip kendisiyle oturmak üzere çağırırdı. Miss Sloperlar iki taneydi, her ikisi de erken yaşta evlenmişlerdi. Mrs. Almond adını taşıyan küçük kız kardeş, varlıklı bir tüccarın karısı ve serpilip gelişen bir ailenin anasıydı. Gerçekte kendisi de serpilip geliyordu; güzel, keyifli, akli başında bir kadındı ve kadınlar konusunda, en yakınları bile olsalar kesin seçimleri olan akıllı erkek kardeşinin gözbebeği idi. Doktor, Mrs. Almond'u, hastalıklı ve ağzından süslü laflar eksik olmayan yoksul bir rahiple evlenip sonra da otuz beş yaşında –çocuksuz, parasız– elinde sadece kendi konuşmasına da hafifçe kokusu sinen Mr. Penniman'ın süslü üslubunun anısından başka bir şey olmaksızın dul kalan kız kardeşi Lavinia'ya yeğlerdi. Buna rağmen, Lavinia'yı çatısı altına alma önerisinde bulunmuş, o da bunu on yıllık evlilik hayatını Poughkeepsie kasabasında geçirmiş bir kadının aceleciliğiyle kabul etmişti. Doktor, Mrs. Penniman'a gelip de sonsuza kadar kendisiyle oturmasını önermiş değildi; çevrede mobilyasız bir daire ararken evine sığınabileceğini söylemişti yalnızca. Mrs. Penniman'ın mobilyasız daire aramaya çıkıp çıkmadığı bilinmiyordu, ama böyle bir daire bulamadığı kesindi. Erkek kardeşinin yanına yerleşti

ve onun yanından bir daha ayrılmadı. Catherine yirmi yaşına geldiğinde, Lavinia halası yakın çevresindeki grubun en göze çarpan üyesiydi. Mrs. Penniman'ın bu konudaki kendi açıklaması, yeğenin eğitimini üzerine almak için kaldığı yolundaydı. Bu açıklamayı, açıklamaları kendisi bularak eğlenen, bu yüzden de hiç açıklama beklemeyen Doktor'dan başka herkese yapmıştı en azından. Zaten, epeyce yapay bir özgüveni olan Mrs. Penniman, bilinmeyen nedenlerden ötürü kendini erkek kardeşine bir bilgi kaynağı olarak sunmaktan da hep kaçınmıştı. İncelik duygusu çok fazla olmamakla birlikte onu bu yanlıştan alıkoyacak kadardı; öte yandan ağabeyi de onun kendisini ömrünün oldukça büyük bir bölümünde yükümlülük altına sokmasını bağışlayacak ölçüde incelik sahibiydi. Bu nedenle, Mrs. Penniman'ın zavallı annesiz kızın çevresinde parlak zekâlı bir kadın bulunmasının önemli olduğu yolundaki sessiz önerisini o da sessiz sedasız onaylamıştı. Onayı ancak "sessiz sedasız" olabilirdi, çünkü kız kardeşinin entelektüel parıltısı hiçbir zaman gözlerini kamaştırmış değildi. Hatta denebilir ki, Catherine Harrington'a âşık olması dışında kadınlara özgü niteliklerden hiçbiri gözlerini kamaştırmamıştı; üstelik belli bir ölçüde hanımların gözdesi bir hekim olarak da tanınsa, bu çapraşık cins hakkındaki kişisel görüşü pek de övgü dolu sayılmazdı. Söz konusu çapraşıklığı öğretici olmaktan çok merak uyandırıcı buluyordu ve genelde kadın hastalarında gözlemlediklerine bakarak pek az doğrulandığını gördüğü bir akıl güzelliği kavramı geliştirmişti. Karısı akli başında bir kadındı ama o kuralı bozan parlak örneklerden biriydi; belki de kesinlikle inandığı gerçeklerin başlıcasıydı bu. Tabii böylesi bir inanç, dulluğunu azaltmak ya da bütün bütüne ortadan kaldırmakta pek işe yaramıyordu: Olsa olsa Catherine'in yetenekleri ile Mrs. Penniman'ın yol göstericiliği konusunda-

ki takdirini sınırlıyordu. Gene de altı ayın sonunda kız kardeşinin sürekli konukluğunu kesin olarak kabullenmiş ve Catherine büyüdükçe onun kendi kusurlu cinsinden bir arkadaş edinmesinin sağlam nedenleri olduğunu kavramıştı; Lavinia'ya son derece kibar davranıyor, kusesursuz, biçimsel bir kibarlık gösteriyordu: Lavinia, onu hayatı boyunca ancak bir kere, o da ölmüş kocasıyla giriştiği teolojik bir tartışmada sabrı taşıdığı kapıldığı öfke dışında hiç öfkeli görmemişti. Kendisiyle teoloji tartışmadığı gibi başka hiçbir şeyin tartışmasına da girmiyordu; Catherine'e ilişkin isteklerini açık bir buyruk biçiminde, en kesin biçimde bildirmekle yetiniyordu.

Bir keresinde, kız on iki yaşlarındayken şöyle demişti:

“Onu akıllı bir kadın olarak yetiştirmeye çalış, Lavinia; akıllı bir kadın olmasını isterim.”

Mrs. Penniman, bu sözler üzerine bir an düşüncelele dalmış göründü. “Sevgili Austin,” diye sordu sonra, “akıllı olmak iyi olmaktan daha mı iyidir sence?”

“Ne konusunda iyi olmak?” diye sordu Doktor. “Akıllı olmadıkça hiçbir konuda iyi olamazsın.”

Mrs. Penniman, bu görüşte karşı çıkılacak bir yan bulamadı; büyük olasılıkla kendisinin bu dünyadaki en büyük yararlılığının her nabza göre şerbet vermekten kaynaklandığını düşünmüş olmalıydı.

“Tabii Catherine'in iyi olmasını isterim,” dedi Doktor ertesi gün, “ama budala olmadı diye erdeminden kaybedecek değil. Onun kötü olmasından korkum yok; kişiliğinde hiçbir zaman bir nebze bile kötülük olmayacak. Fransızların dediği gibi ‘iyi ekmek kadar iyi’dir o; ama bundan altı yıl sonra onu iyi bir dilim tereyağlı ekmeğe benzetmek istemem doğrusu.”

“Onun yavan olacağından mı korkuyorsun? Sevgili kardeşim, ona tereyağını sağlayan ben olacağım; bu nedenle korkmana hiç gerek yok!” dedi Mrs. Penniman. Ço-

cuğun “yeteneklerini” o ele almıştı; Catherine’in belli ölçüde eğilim gösterdiği piyano derslerinde başında duruyor, doğrusunu söylemek gerekirse ancak orta halli bir başarı sağladığı dans derslerine onunla birlikte gidiyordu.

Mrs. Penniman son derece yumuşak huylu, oldukça kibarlık düşkün, edebiyatın hafif türüne olduğu kadar alıkça dolambaçlara da meraklı, biraz da karakter dengesizliği taşıyan ince uzun, geçkince bir kadındı. Romantikti, duygusaldı; sırlarla bilinmezliklere tutku beslerdi – masum bir tutkuydu bu, çünkü o güne kadar bütün sırları cılk yumurtalar kadar kullanışsız çıkmıştı. Çok doğrucu değildi; ama saklayacak hiçbir şeyi olmadığı için bu kusuru pek önemli sayılmazdı. Bir âşığı olsun, onunla takma adla, bir dükkâna bırakılan mektuplar yoluyla haberleşsin isterdi. Hayal gücünün âşıktaşlığı bundan ileriye götürmediğini söylemek zorundayım. Mrs. Penniman’ın hiçbir zaman âşığı olmamıştı, ama çok zeki olan erkek kardeşi aklından neler geçirdiğini anlıyordu. “Catherine on yedi yaşına geldiğinde,” demişti kendi kendine, “Lavinia onu bıyıklı bir delikanlının kendisine âşık olduğuna inandırmaya çalışacak. Bu da tümüyle gerçekdışı olacak; Catherine’e bıyıklı ya da bıyıksız, hiçbir delikanlı âşık olmayacak. Ama Lavinia bunu tutturacak ve ona bundan söz edecek; hatta belki de Catherine’i gizli kapaklı işlere olan merakıyla kandıramazsa gelip benimle konuşacak. Catherine bunu anlamayacak, inanamayacak, bu da kendi iç huzuru açısından iyi olacak; zavallı Catherine romantik değil.”

Catherine, annesinin güzelliğinden en ufak bir iz bile taşımayan sağlıklı, gülbüz bir çocuktu. Çirkin değildi; sadece gösterişsiz, durgun, ince hatlı bir yüzü vardı. Ona şimdiye kadar en çok “sevimli” bir yüzü olduğu söylenmişti; üstelik miras sahibi de olduğu halde, onu dilber bir kız olarak görmek hiç kimsenin aklından geçmemişti.

Washington Meydanı, Amerikan edebiyatının düzyazı ustası Henry James'in kaleminden çıkan bir 19. yüzyıl klasığıdır. Roman, İngiliz edebiyat eleştirmeni F.R. Leavis'e göre sessizce çekilen bir acının hikâyesidir, ancak Balzac'ın *Eugénie Grandet*'siyle karşılaştırılabilir bu roman.

Bir dizi öyküsünde cesur ve atılgan Amerikalı genç kadın tipini yansıtmış olan Henry James, *Bir Kadının Portresi*'yle aynı yıl, 1881'de yayımlanan *Washington Meydanı*'nda, baskıcı bir babayla fırsatçı bir damat adayı arasında kalan bir genç kızın hikâyesini anlatır. Aşk ve evlilik hayalleri suya düşen Catherine Sloper, kaderine boyun mu eğecek, yoksa baş mı kaldıracaktır?

#dünyaklasikleri #amerikanklasikleri #sessizacı #aşk #evlilik #başkaldırın

Kapak resmi: Gustave Caillebotte

 can

canayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [t](#) | [v](#) canayinlari

roman

ISBN: 978-975-07-4325-2

9 789750 743252